ספרי׳ — אוצר החסידים — ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

היכל תשיעי
שער שלישי

לקוטי שיחות

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

מכבוד קדושת

אדמו״ר מנחם מענדל

זצוקללה״ה נבג״מ זי״ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

וירא

(חלק א)

יוצא לאור על ידי מערכת
„אוצר החסידים״
770 איסטערן פּאַרקוויי ברוקלין, נ.י.
שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ושש לבריאה

Likkutei Sichot

Copyright © 2025
by
Kehot Publication Society®
770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213
(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718
editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

Kehot Publication Society® and the Kehot logo are registered trademarks of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

פרשת וירא

א. אַזוי ווי היינט איז כ׳ מרחשון — דער יום הולדת (געבורטס־טאָג) פון דעם רבי׳ן אדמו״ר מוהרש״ב נ״ע, — דעם שווערס פאָטער — וועל איך דאָ איבערדערציילן אַ מעשה[1] וואָס כ׳האָב שוין אַמאָל דערציילט:

דער רבי (מוהרש״ב) נ״ע פלעגט יעדן כ׳ מרחשון — זיין יום הולדת — אַריינגיין צו זיין זיידן, כ״ק אדמו״ר הצמח צדק, בעטן אַ ברכה. מעגלעך, אַז אַזוי איז אויך געווען דער סדר ביי די אַנדערע אייניקלעך פון צמח צדק.

איין מאָל בשעת דער רבי נ״ע איז אַריינגעגאַנגען — (ער איז דאַן אַלט געווען פיר אָדער פינף יאָר, וואָרום דער רבי נ״ע איז געבאָרן געוואָרן אין יאָר תרכ״א, און אין ניסן תרכ״ו איז דער צמח צדק נסתלק געוואָרן) — האָט ער זיך פאַנאַנדערגעוויינט. האָט אים דער צמח צדק געפרעגט וואָס וויינסטו? האָט ער געענטפערט, אַז ער האָט געלערנט אין חומש (אָדער געהערט איבערדער־ציילענדיק) אַז דער אויבערשטער האָט זיך באַוויזן צו אברהם אבינו (עס איז געווען פרשת וירא), וויינט ער פאַרוואָס האָט ער זיך צו אים ניט באַוויזן.

האָט אים דער צמח צדק געענטפערט: אַז אַ איד (אַ צווייטע נוסחא: אַ איד אַ צדיק) באַשליסט ביי זיך צו ניין און ניינ־ציק יאָר, אַז ער דאַרף זיך מל זיין, איז ער ווערט, אַז דער אויבערשטער זאָל זיך צו

1) משיחת כ״ק אדמו״ר — הריי״צ — נ״ע, ש״פ וירא כ׳ מ״ח תרצ״ג.

אים באַווייזן. דער תירוץ איז ביים קינד אָנגענומען געוואָרן און ער האָט אויפ־געהערט צו וויינען.

ב. כאָטש די מעשה מיטן רבי'ן נ"ע איז געווען ווען ער איז נאָך געווען אַ קינד פאַר בר מצוה, און נאָך איידער ער איז געווען „הגיע לחינוך" – פונ־דעסטוועגן דאַרף מען די מעשה לער־נען, וואָרום וויבאַלד אַז דער רבי נ"ע האָט די מעשה דערציילט צו זיין איינ־ציקן זון – דעם רבי'ן, און דער רבי האָט דאָס איבערדערציילט, מען זאָל עס איבערגעבן דער וועלט, איז אַ ראי' אַז די מעשה רירט אָן אויך אונז. מען קען פון איר אָפּלערנען צוויי ענינים, ד. ה. סיי פון דער שאלה און סיי פון דער תשובה.

ג. פון דעם רבי'נס וויינען אויף דעם וואָס דער אויבערשטער האָט זיך ניט באַוויזן צו אים, קאָן מען אָפּלערנען, אַז יעדער איד – אין וועלכן מצב ער זאָל זיך ניט געפינען, אַפילו ער איז „לא הגיע לחינוך", ד. ה. אַז ער האָט אויף אַזוי פיל קיין דעת ניט, אַז ניט נאָר וואָס ער אַליין פאַרשטייט ניט, נאָר ער קען אויך ניט נעמען קיין השפעה פון אַ צווייטן,

– אין יאָרן קען ער אַפילו זיין אַ גדול, אָבער אין רוחניות איז ער אַ קטן שלא הגיע לחינוך. אַזוי ווי דער רבי דער שווער האָט געזאָגט אַז אידישע יאָרן רעכענען זיך ניט לויטן פּאַספּאָרט. אויפן פּאַספּאָרט קען ער זיין אַן אַלטער איד, און אין זיינע אמת'ע, רוחניות'די־קע יאָרן, אין זיין מקיים זיין תורה און מצוות, איז ער אַ קליין קינד וואָס שפּילט זיך אונטערן טיש, –

קען אויך ער מאָנען, און מאָנען מיט אַ שטאַרקייט, וואָס דאָס איז דאָך דער ענין פון וויינען,

– אַן ענין וועלכער איז העכער פון זיין פאַרשטאַנד, העכער פון מוחין וועלכע קענען דאָס ניט מער סובל זיין, איז מצד „מותרי מוחין" קומען טרערן*[1] –

אַז דער אויבערשטער זאָל זיך באַ־ווייזן צו אים, אַזוי ווי צו אברהם אבינו.

ד. נאָך מער: ער קען מאָנען אַז דער אויבערשטער זאָל זיך באַווייזן צו אים אַזוי ווי ער האָט זיך באַוויזן צו אברהם אבינו נאָכדעם ווי ער האָט מקיים גע־ווען מצות מילה, וואָס אין דעם מצב איז דאָך געווען דער „וירא אליו הוי'".

אויך פאַר דעם געפינען מיר די התגלות פון שם הוי' צו אברהם'ען, אָבער עס איז ניט גלייך צו דער אַנט־פּלעקונג – „ואיתגלי" – וואָס איז גע־ווען נאָך מצות מילה, וועלכע איז אַ פיל העכערע[2].

בשעת דער אויבערשטער האָט זיך אַנטפּלעקט צו אברהם'ען נאָך דער מצות מילה, האָט ער שוין דעמאָלט געהייסן אברהם מיט אַ צוגעגעבענעם ה"א. זאָגט אויף דעם די גמרא[3] אַז דאַן איז אברהם געוואָרן אַ בעל־הבית אויף די פינף איברים: עינים, אזנים וראש הגוי' – וואָס לויט

*1) ספר המאמרים קיץ ה'ת"ש, ד"ה אהללה ה', אות ג.

2) זע בראשית רבה ר"פ וירא. לקוטי תורה ויקרא כא, א.

3) נדרים לב, ב.

דער נאַטור איז אַ מענטש אויף זיי קיין בעל־הבית ניט. פריער האָט ער געהייסן אברם — אָן אַ ה״א. ער איז געווען אַ בעל־הבית נאָר אויף דעם וואָס אַ מענטש קען לויט זיין נאַטור הערשן. אָבער דערנאָך, דורך דעם וואָס ער האָט געטאָן בכוח עצמו — וויפל מען קען טאָן מיטן אייגענעם כוח — האָט מען אים געגעבן פון הימל אויך אַזעלכע ענינים וואָס אַליין קען מען צו זיי ניט צוקומען און ער איז געוואָרן אַ בעל־הבית אויך אויף די זאַכן, וועלכע לויט דער נאַטור קען מען זיי ניט באַהערשן.

ממילא איז פאַרשטאַנדיק אַז די אַנטפּלעקונג צו אברהם אבינו נאָך דער מצות מילה איז געווען אַ פיל העכערע ווי פריער.

פונדעסטוועגן קען יעדער איד — אפילו אַזאַ וועלכער איז „לא הגיע לחינוך״ אין רוחניות — אויך מאָנען, אַז דער אויבערשטער זאָל זיך צו אים באַ־ווייזן אַזוי ווי ער האָט זיך באַוויזן צו אברהם׳ען ווען ער האָט שוין געהאַלטן אין דער מדריגה וואָס נאָך דער מצות מילה.

ה. פון דעם צמח צדק׳ס ענטפער, אַז די התגלות — אַנטפּלעקונג — צו אב־רהם׳ען איז געווען דערפאַר וואָס ער האָט געוואוסט אַז ער דאַרף זיך מל זיין, קען מען זיך אָפּלערנען: אַז אמת טאַקע, יעדער איד קען מאָנען אַז דער אויבערשטער זאָל זיך צו אים באַווייזן. עס פאָדערט זיך אָבער אַן הקדמה: ער זאָל וויסן אַז מען דאַרף זיך מל זיין. ד. ה. אַז ניט קוקנדיק אויף די אַלע מעלות וואָס ער האָט בפועל אָדער לכל הפחות בכוח,

— בכוח קען יעדער איד צוקומען צו די העכסטע מדריגות, ווי מען האָט פריער גערעדט און ווי עס שטייט[4] אַז יעדער איד איז מחוייב צו זאָגן: מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי אברהם יצחק ויעקב (ווען וועלן מיינע מעשים צוקו־מען צו די מעשים פון מיינע אָבות אברהם יצחק און יעקב). פון דעם וואָס ער רעכנט אברהם׳ען צוזאַמען מיט יצחק ויעקב, איז אויך אַ ראי׳ אַז דאָס מיינט מען אברהם׳ען אין דער מדריגה ווי ער איז געווען נאָך דער מצות מילה —

פונדעסטוועגן דאַרף ער וויסן אַז ער דאַרף זיך מל זיין.

ו. נאָך מער: אויך די וועלכע האָבן די מעלות בפועל, וואָס דאָס זיינען די צדיקים וועלכע באַהערשן אויך די איברים וואָס בטבע קען מען אויף זיי ניט זיין קיין בעל הבית — אַזוי ווי אברהם אבינו — אויך זיי דאַרפן וויסן אַז זיי דאַרפן זיך מל זיין.

— עס איז ידוע די מעשה מיטן רבי׳ן (מוהרש״ב) נ״ע, אַז אַמאָל האָט ער זיך געקלאָגט אַז ער הערט ניט אויף איין אויער. ווען מען האָט אָנגעהויבן צו זוכן די סיבה דערפון איז מען דערגאַנ־גען, אַז שבת ווען ער האָט געזאָגט חסידות, האָט מען אין אַ צווייטן צימער געשמועסט, און דאָס האָט אים מבלבל געווען צו זאָגן דעם מאמר. אַזוי ווי ער האָט געפילט די אַחריות, אַז זיין ענין איז משפיע צו זיין חסידות, און דער שמועסן האָט אים געשטערט — האָט ער מסלק געווען דעם חוש השמיעה

4) תנא דבי אלי׳ רבה פכ״ה.

פון דעם אויער וועלכער איז געווען צו דער זייט פון יענעם צימער.

און דאָס איז וואָס עס שטייט אין אַ מאמר[5] אַז צדיקים האָבן ביי זיך צוגע־נומען די ראי׳ אָדער די שמיעה בשעת עס האָט געשטערט צום נפש האלקית. וואָרום צדיקים זיינען בעלי בתים אויף אויף די חושים וואָס בטבע געוועלטיקט מען איבער זיי ניט. —

אָבער אויך אַזעלכע וועלכע שטייען אין אַזאַ הויכע מדריגה דאַרפן וויסן אַז זיי דאַרפן זיך מל זיין.

ז. דער טעם דערויף איז, ווייל ווען עס איז פאַראַן אַפילו נאָר אַן ערלה דקה ביותר ברוחניות, קען עס, נאָך פילע השתלשלות, אַראָפּקומען ביז אין נידע־ריקע זאַכן.

און דאָס איז דער דיוק פון דעם רבי׳ן צמח צדק׳ס לשון, אַז אַ איד אַ צדיק צו ניין און ניינציק יאָר ווייסט אַז ער דאַרף זיך מל זיין. צו הונדערט יאָר – ד. ה. אַז ער האָט מברר געווען אַלע זיינע כחות, יעדער כוח ווי ער באַשטייט פון צען – דאַן האָט ער שוין ניט וואָס מורא צו האָבן, וואָרום ער האָט שוין ניט קיין שייכות צו די ענינים פון וועלט, ווי עס שטייט[6] בן מאה כאילו מת ועבר ובטל מן העולם,

– וואָרום אין פלוג איז ניט פאַר־שטאַנדיק וואָס ער זאָגט אין אָבות בן מאה כאילו מת ועבר ובטל מן העולם. אַלע ענינים וואָס ער רעכנט דאָרט אויס אין דער משנה זיינען למעשה׳דיקע אָנ־ווייזונגען ווי אַזוי זיך צו פירן, בן חמש למקרא, בן עשר למשנה, בן י״ג למצוות כו׳, אָבער וואָס פאַר אַן אָנווייזונג איז דאָס, אַז צו הונדערט יאָר איז ער „כאילו מת ועבר ובטל מן העולם״? נאָר דער פשט איז, אַז ווען ער האָט שוין מברר געווען אַלע זיינע כחות – און דווקא בפרטיות[7], יעדער איינער ווי ער באַשטייט פון צען[8], ער איז אַ „בן מאה״, איז ער „כאילו עבר ובטל מן העולם״, ער האָט שוין מער קיין שייכות ניט צו די ענינים פון וועלט און האָט ניט פאַר וואָס מורא צו האָבן, גלייך ווי ער וואָלט שוין מער ניט געהאַט קיין יצר הרע[9]. –

בשעת ער איז אָבער 99 יאָר, עס פעלט אים נאָך עפּעס צו דעם בירור פון אַלע זיינע כחות בפרטיות, דעמאָלט דאַרף ער זיך מל זיין, וואָרום בריבוי ההשתלשלות

– מען מיינט ניט ריבוי השתלשלות, אַז דער אדם געפינט זיך אין איין עולם און די ירידה איז אין אַ צווייטן עולם, נאָר וויבאַלד דער אָדם איז דאָך קדם למעשה בראשית ואחור למע״ב[10], איז באַ אים גופא קען זיין אַ ריבוי השתלשלות –

קען עס אַראָפּקומען ביז צו נידערי־קע ענינים.

5) ד״ה כי ישאלך תרנ״ד.

6) אבות פרק ה משנה כב.

7) זע קונטרס העבודה פרק ו.

8) דרך מצותיך שרש מצות התפלה קמד ב; ביאור ושבתה קע, ב. עיין בדרושי חיי שרה.

9) זע ירושלמי סוף ברכות. זהר חלק ב׳ קז, ב. תניא פרק א. ובכמה מקומות.

10) ברכות סא, א. בראשית רבה ח, א. ארשב״ל אחור למעשה יום האחרון וקדם למעשה יום א׳, תנחומא תזריע א, זע גי׳ עץ יוסף. תורה אור ג, ד. לקוטי תורה דברים פו, ג.

בשעת אָבער עס איז פאַראַן דער אַל־געמיינער ביטול, ער ווייסט אַז ער דאַרף זיך מל זיין, ער ווייסט אַז אַזוי ווי ער איז טויג ניט, און ער דאַרף אַנדערש ווערן, איז דאָס אַ הקדמה אויף צוצוקומען צו די העכערע מדריגות, עס זאָל זיין וירא אליו ה׳, אַזוי ווי צו אַברהם אבינו נאָך מצות מילה, און ער ווערט „אברהם״ מיט אַ צוגעגעבענער ה״א; ער ווערט אַ בעל־הבית אויף אַלע זיינע חושים, אַפילו אויף די וואָס בטבע קען מען אויף זיי ניט געוועלטיקן.

נאָך מער: ער ווערט אַ בעל־הבית אויף זיין חלק אין וועלט. אַזוי ווי מען האָט גערעדט אין מאמר וועגן צדיקים, אַז דורך דעם וואָס זיי פועל׳ן אַ זיכוך (אויסלייטערונג) ביי זיך אַליין, באַווירקן זיי אויך אַ זיכוך אין זייער חלק אין וועלט.

אַזוי אויך, דורכדעם וואָס ער ווערט אַ בעל הבית אויף זיינע חושים ווערט ער אויך אַ בעל הבית אויף זיין חלק אין וועלט, אויף אַלע זאַכן וואָס ער דאַרף האָבן אויף צו דינען דעם אויבערשטן, סיי אין בני, סיי אין חיי און סיי אין מזוני (קינדער, לעבן און פרנסה), און דאָס אַלעס זאָל זיין — רויחי (בריוח).

(משיחת כ׳ מ״ח תשי״ג)

* * *

ח. איינע פון די מעלות צו וועלכע אברהם אבינו איז צוגעקומען דורך מצות מילה איז, אַז דעמאָלט איז ער געוואָרן ראוי צו געבוירן יצחק׳ן, און לויט דעם מאמר רז״ל[11], אַז יצחק האָט געדאַרפט געבאָרן ווערן מטיפה קדושה דוקא, ווי עס שטייט[12] אויך דער לשון „אשר קדש ידיד מבטן״. דערפאַר איז אברהם — כאָטש אויך פאַר מצות מילה איז ער געווען אַ מרכבה צו אלקות, אָבער ער איז נאָך ניט געווען ראוי צו האָבן יצחק׳ן, נאָר בשעת ער איז צוגעקומען צום „והי׳ תמים״ דורך מילה, דעמאָלט דוקא האָט געקענט זיין יצחק׳ס געבורט.

פון דעם איז אויך פאַרשטאַנדיק די מעלה פון יצחק׳ן אויף אברהם׳ען, וואָרום ביי אברהם׳ס געבורט געפינט מען ניט אַז עס זאָל האָבן געדאַרפט זיין דער דערמאָנטער תנאי, אָבער יצחק׳ס געבורט — אפילו נאָך אַלע פריערדיקע מעלות פון אברהם׳ען — האָט דאָס ניט געקענט זיין איידער ער איז צוגעקומען צום „והי׳ תמים״.

ט. וואָס איז דער טעם פאַרוואָס דוקא יצחק האָט געדאַרפט געבאָרן ווערן מטיפה קדושה?

דער חילוק פון אברהם מיט יצחק איז:

אברהם׳ס ענין איז — המשכה מלמעלה למטה. יצחק׳ס ענין איז — העלאה מלמטה למעלה[13].

אַזוי ווי עס ווערט דערקלערט אין פיל מאמרי חסידות אַז די עבודה פון אב־רהם׳ען איז „אהבה כמים״ (אַ ליבשאַפט צום אויבערשטן וועלכע איז געגליכן צו וואַסער), אַזוי ווי מיר זאָגן (אין תפלת גשם) „זכור אב נמשך אחריך כמים״ (גע־דענק דעם פאָטער (אברהם) וועלכער האָט זיך נאָכגעצויגן נאָך דיר ווי וואַסער),

11) בראשית רבה פמ״ו, ב.

12) שבת קלז, ב.

13) תורה אור יז, ג.

וואָס די טבע פון וואַסער איז אַראָפּצו־נידערן פון אויבן אַראָפּ[14]. די עבודה פון יצחק'ן איז אהבה כרשפי אש (ווי פלאַמען־פייער), וואָס די טבע פון פייער איז אַז עס ציט זיך פון אונטן אַרויף.

דער אונטערשייד פון אברהם'ען מיט יצחק'ן איז געווען ניט נאָר אין דער עבודה מיט זיך אַליין, נאָר אויך אין זייער עבודה וואָס זיי האָבן אויפגעטאָן אין דער וועלט.

אברהם האָט געפּועל'ט אין דער וועלט, אַז אין איר זאָל נמשך ווערן ג־טלעכקייט מלמעלה למטה, און יצחק האָט געפּועל'ט אין וועלט, אַז זי אַליין זאָל דערהויבן ווערן, ווערן אַ כלי צו ג־טלעכקייט — העלאה מלמטה למעלה.

און אָט דעם חילוק זעט מען אויך אין די אופנים פון זייער הנהגה, לויט ווי די תורה דערציילט אונז.

י. אברהם אבינו האָט ממשיך געווען ג־טלעכקייט צו אַלעמען: אין ארץ כנען — ווי זי איז געווען קודם הבירור — און אויך אין מצרים, ביז וואַנען ער האָט ממשיך געווען ג־טלעכקייט אויך צו ערביים (אַראַבער) וועלכע פלעגן זיך בוקן צו דער שטויב פון זייערע פיס[15], וואָס דאָס איז די סאַמע נידעריקסטע מדריגה.

— אַ מענטש איז איינגעטיילט אין דריי טיילן: ראש, גוף, רגל. דער פוס איז דער סאַמע נידעריקסטער אבר. דער שטויב פון די פיס איז נאָך נידעריקער פון דעם פוס אַליין. די ערביים זיינען געשטאַנען אין אַזאַ נידעריקער מדריגה, אַז זיי האָבן זיך געבוקט צו דעם שטויב פון זייערע פיס, ד. ה. אַז דער שכל פון קאָפּ איז ביי זיי געשטאַנען נידעריקער ווי דער שטויב פון די פיס. —

פונדעסטוועגן האָט אברהם אבינו זיך אָפּגעגעבן אויף ממשיך צו זיין אלקות אויך אין זיי, אַזוי ווי די חז"ל זאָגן[16] אויף דעם פסוק[17] ויקרא שם בשם הוי' א־ל עולם — אל תיקרי ויקרא אלא ויקריא. ד. ה. ער האָט געמאַכט אויסרופן; ער האָט געפּועל'ט ביי זיי אַז זיי זאָלן שרייען „א־ל עולם".

אַזוי ווי דער ענין פון אברהם'ס עבודה איז געווען המשכה, אַזוי זיינען אויך דער וועג און די כלים דערצו געווען אין אַן אופן פון המשכה, אַזוי ווי עס ווערט דערציילט אין רז"ל[18] אַז דער אופן ווי אַזוי אברהם פלעגט מאַכן באַקאַנט ג־טלעכקייט אויף דער וועלט איז געווען דורך הכנסת אורחים.

ער האָט אַריינגענומען אורחים אין מדבר, געגעבן זיי אַלע זאַכן, און דער־נאָך בשעת זיי האָבן אים געוואָלט דאַנ־קען, האָט ער זיי געזאָגט: ברכו למי שאכלתם משלו; הודו ברכו ושבחו למי שאמר והי' העולם (בענטשט דעם וואָס איר האָט געגעסן פון זיינע; דאַנקט, בענטשט און לויבט דעם וואָס מיט זיין וואָרט איז געוואָרן די וועלט).

יא. יצחק'ס ענין איז געווען — ווי פריער געזאָגט — העלאה מלמטה למעלה. דערפאַר האָט ער ניט

14) תניא ח"א פ"ד. אגרת הקדש ריש סימן יב.

15) בבא מציעא פו, ב.

16) סוטה י, סוף עמוד א.

17) בראשית כא, לג.

18) סוטה י, ב. בראשית רבה פמ"ט, ד.

געהאַט אינגאַנצן קיין שייכות צו מצרים און צו חוצה לארץ בכלל, ווייל ער איז געווען אַן עולה תמימה[19]. און אויך זייענדיק אין ארץ ישראל, האָט ער געהאַט צו טאָן מיט חפירת בארות (גראָבן ברונעמס), וואָס דאָס איז מרמז אויף דעם אופן פון גילוי אלקות בדרך העלאה, אַנטפּלעקן ג־טלעכקייט דורך דערהויבן דעם אונטן. ווייל מדריגת יצחק איז געווען — אָפּגעטראָגן פון וועלט, העלאה והסתלקות מלמטה למעלה.

אַזוי ווי ער אַליין איז געווען אין דער בחינה פון העלאה, האָט ער די זעלבע זאַך אויך אויפגעטאָן אין וועלט, געמאַכט פון איר אַ כלי (וואָס ציט־זיך) צו אלקות.

יב. ווי די תורה דערציילט אונז, איז יצחק'ס עבודה געווען חפירת הבארות, גראָבן די ברונעמס. דאָס מיינט אַנטפּלעקן און אַרויפציען די מים חיים וועלכע געפינען זיך אונטן אין דער ערד. ניט אַריינגיסן אַהין מים חיים פון אַן אַנדער אָרט, נאָר אַנטפּלעקן דאָס קוועלנדיקע וואַסער וועלכע געפינט זיך דאָרטן גופא. וואָרום דער אמת איז אַז דאָרט געפינען זיך מים חיים, מער ניט וואָס עס איז פאַרדעקט מיט ערד, בלאָטע און שטיינער, און בשעת מען נעמט אַראָפּ דעם צודעק, ווערן אַנטפּלעקט די מים חיים.

וואָס דאָס ווייזט אויך אָן אויף זיין רוחניות'דיקער עבודה: אַראָפּנעמען די אַלע זאַכן וועלכע פאַרדעקן און פאַרשטעלן, און מאַכן די וועלט פאַר אַ כלי צו ג־טלעכקייט — העלאה מלמטה למעלה. ווי די מים חיים אַליין, וועלכע זיינען נובע מתתא לעילא, (קוועלן פון אונטן אַרויף).

יג. ניט נאָר וואָס יצחק האָט זיך ניט גערעכנט מיט די קעגנשטאַנדן וועלכע דעקן צו די מים חיים, נאָר נאָך מער: ער האָט זיך אויך ניט גערעכנט מיט קיין מנגדים וועלכע שטערן צו גראָבן די ברונעמס.

ווי די תורה דערציילט אונז, אַז בשעת עס זיינען געקומען אבימלך'ס פאַסטעכער און האָבן פאַרטריבן יצחק'ס פאַסטעכער און פאַרשטאָפּט די ברונעמס, איז יצחק ניט נתפעל געוואָרן און געהייסן ווייטער גראָבן.

נאָך מער: אַפילו ווען מען האָט צוגענומען די ברונעמס וועלכע עבדי יצחק האָבן אויסגעגראָבן און זיי אַוועקגעגעבן צו די פלישתים — דאָס מיינט אין טיפערן זין, אַז די לעבעדיקייט און וואַרעמקייט צו וועלכע מען האָט זיך קוים דערגראָבן, נעמט מען אַריין אין דער קליפה פון פלישתים (וואָס דאָס איז „מבוי המפולש)[20] — אויך דעמאָלט איז יצחק ניט נתפעל געוואָרן און ווייטער געגראָבן. און בשעת מען האָט צוגענומען אויך דעם צווייטן ברונעם, האָט ער געגראָבן אַ דריטן, ביז ער איז צוגעקומען צו „רחובות" (ברייטקייט), „הרחיב ה' לנו ופרינו בארץ"[21].

יד. על פי שכל איז ניט געווען קיין אָרט ניט נתפעל צו ווערן פון אבימלך'ן, אין דער צייט וואָס אַבימלך זיצט אויף זיין כסא־מלוכה און שטערט צו גראָבן די בארות

19) בראשית רבה פס"ד, ג. הובא בפירש"י עה"ת, בראשית כו, ב.

20) תורה אור בשלח סא, ג. און נאָך.

21) בראשית כו, כב.

פון קדושה, און די ברונעמס וואָס מען האָט אויפגעגראָבן מיט דער גרעסטער אָנשטרענגונג נעמט אַבימלך צו זיך. יצחק האָט זיך אָבער ניט גערעכנט מיט קיינע חשבונות פון שכל, ער האָט גע־וואוסט אַז זיין ענין איז צו אַנטפּלעקן מים חיים, און די אַרבעט האָט ער גע־טאָן מיט מסירת נפש.

די עבודה צו מאַכן פון וועלט אַ כלי צו ג־טלעכקייט דערלאַנגט אין בלי גבול האמתי (אמת׳ע אומבאַגרענעצט־קייט) אין סוף ברוך הוא, וואָרום דורך דעם פירט זיך דורך דער תכלית הכוונה*[21]. אַזוי ווי עס שטייט דער טעם אויף אָנרופן אים מיטן נאָמען יצחק — „צחוק עשה לי אלקים"[22]. אַז דער בירור וזיכוך פון די ענינים וועלכע פאַר־שטעלן און וועלכע נעמען זיך פון דעם שם אלקים בגימטריא „הטבע"[23] — דאָס דוקא רופט אַרויס דעם צחוק ותענוג שלמעלה[24].

טו. לויט דעם וועט מען פאַרשטיין פאַרוואָס יצחק האָט געדאַרפט געבאָרן ווערן מטיפה קדושה דוקא. ווייל אב־רהם׳ס מדריגה מצד זיך אַליין איז גע־ווען אצילות, ד. ה. אלקות בהגבלה, און דורך מקיים זיין די מצוה פון מילה איז ער צוגעקומען צו „תמימות" (גאַנצ־קייט) — הי׳ תמים — וואָס דאָס איז דער ענין פון אלקות שלמעלה מאצילות[25]. און דאָס האָט אַרויסגערופן ביי יצחק׳ן,

אַז זיין עבודה זאָל זיין אָן קיינע הגבלות, אפילו ניט קיין הגבלות פון שכל דקדושה[26].

טז. די אָנווייזונג פון דעם איז:

אברהם און יצחק ווערן ביידע אָנגע־רופן אבות פון יעדן אידן.

ביי יעדער אידן דאַרפן זיין צוויי־ערליי עבודות: די עבודה פון אברהם׳ען און די עבודה פון יצחק׳ן.

בשעת אַ איד האָט צו טאָן מיט תורה, תפלה און מקיים זיין מצות, געפינט ער זיך דאָך אין ליכטיקע ד׳ אמות. ער האָט ניט צו טאָן מיט דער וועלט. ניט נאָר ווען ער פאַרנעמט זיך מיט די צוויי קוים פון תורה און עבודה, נאָר אפילו ווען ער פאַרנעמט זיך מיטן קו פון גמילות חסדים — מקיים זיין מצוות — וואָס ער דאַרף טאָן מיט גשמיות׳דיקע זאַכן, איז ער אָבער פונדעסטוועגן אויך דעמאָלט פאַרנומען מיט מקיים זיין דעם רצון העליון (דעם אויבערשטנס ווילן). מער ניט וואָס ער איז ממשיך דעם אויבערשטנס רצון אויך אין גשמיות, אָבער ער האָט ניט צו טאָן מיטן גשמי אַליין, און כל שכן ניט מיט קיין מנגד און אפילו ניט מיט עפּעס וואָס פאַר־דעקט און פאַרשטעלט ג־טלעכקייט.

איז אפילו אַז מען האַלט ביי אַזאַ דרגא, דאַרף מען וויסן אַז נאָך ניט דאָס איז דער תכלית פון עבודת השם. דאָס איז בלויז די עבודה פון אברהם אָבער מען דאַרף זיך פאַרנעמען אויך מיט דער עבודה פון יצחק.

מען דאַרף האָבן צו טאָן אויך מיט

*[21]) תורה אור יז, ג.

[22]) בראשית כא, ו.

[23]) תניא שער היחוד והאמונה פרק ו.

[24]) תורה אור יח, א.

[25]) זע תורה אור סוף ד"ה בעצם היום הזה. תורת חיים דאָרט.

[26]) זע תו"א ר"פ תולדות. תורת חיים דאָרט.

די, וואָס אין דרויסן זעט זיך אין זיי ניט אָן מער ווי שטיינער און בלאָטע וואָס פאַרדעקן אויף די מים חיים, און אפילו אויך מיט די וואָס עס זעט זיך אויס אַז זיי זיינען מנגדים צו ג־טלעכקייט, ד. ה. מיט אַזוינע וועלכע זיינען אויסערלעך פאַרזונקען אין איסורים במזיד און להכעיס — אויך מיט זיי דאַרף מען זיך פאַרנעמען צו גראָבן אין זיי, אַראָפּנעמען פון זיי די זאַכן וועלכע פאַרשטעלן, ביז מען וועט זיך דערגראָבן צו די מים חיים וועלכע געפינען זיך אין זיי אינווייניק, און דאָס אַנטפּלעקן און אַרויס ברענגען בגילוי.

קען מען דאָך טענה׳ן: ער האָט שוין געפּרואווט גראָבן איין מאָל און נאָך אַמאָל, און ניט נאָר וואָס ער זעט ניט קיין תועלת, נאָר אדרבא, די פלשתים האָבן גאָר צוגענומען די ברונעמס — איז וואָס פאַר אַן אָרט איז דאָ על פי שכל נאָך ווייטער צו גראָבן?

אויף דעם ענטפערט מען: אשר קדש ידיד מבטן כו׳ וצאצאיו כו׳. די עבודה פון יצחק׳ן און זיינע קינדער דאַרף זיין אָן קיינע חשבונות. דאָס וואָס ביז איצט האָט ער ניט מצליח געווען, דאָס איז דעם אויבערשטנס חשבונות, ובהדי כבשי דרחמנא למה לך[27]. וואָס איז נוגע צו אים איז אַז ער מוז גראָבן און גראָבן, ביז ער וועט זיך דערגראָבן צום מים חיים, און סוף סוף וועט ער צוקומען צו „הרחיב ה׳ **לנו** ופרינו בארץ״[28].

(משיחות י״ב תמוז תשי״ד)

---

27) ברכות י, א.

28) שכל העמים יעבדוהו שכם אחד (רמב״ן תולדות כו, כ).